

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยที่มีผลต่อความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
The Children as Researchers Learning Effect on the Happiness in Learning of
Preschool Children

ศุภรัตน์ พงษ์พันธ์ (Sudarat Pongpun)¹ สิริมา ปิญโญนันตพงษ์ (Sirima Pinyoanuntapong)²

บุญเชิด ปิญโญนันตพงษ์ (Boonchird Pinyoanuntapong)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ของโรงเรียนวัดสามัคคีธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลากห้องเรียนมา 1 ห้องเรียน จาก 2 ห้องเรียน จำนวน 37 คน เพื่อรับการการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 30 – 45 นาที รวมทั้งสิ้น 32 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยและแบบประเมินความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคำนิยามเชิง อยู่ระหว่าง .67 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมินทั้งฉบับเท่ากับ .91 การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนการวิจัยแบบ One – Group Pretest – Posttest Design และสถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูลคือ Paired-Sample t- test และหาค่าดัชนีประสิทธิผลของความสุข ผลการศึกษาปรากฏว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยมีคะแนนเฉลี่ยความสุขในการเรียนรู้โดยรวมก่อนการทดลองอยู่ในระดับมากคือ ($\bar{X} = 1.51$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า คะแนนเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความสนใจ ($\bar{X} = 1.74$) ด้านการยอมรับ ($\bar{X} = 1.40$) และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู ($\bar{X} = 1.40$) ความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากคือ ($\bar{X} = 1.87$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความสนใจ ($\bar{X} = 1.95$) ด้านการยอมรับ ($\bar{X} = 1.86$) และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู ($\bar{X} = 1.81$) 2) ผลของการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย ปรากฏว่า หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยความสุขในการเรียนรู้โดยรวมและรายด้านทุกด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย มีค่าดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้าของความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยรวมคิดเป็นร้อยละ 73.47 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้าของความสุขในการเรียนรู้ด้านความสนใจ ด้านการยอมรับคิด และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู คิดเป็นร้อยละ 80.77 76.67 และ 68.33 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย ความสุขในการเรียนรู้ เด็กปฐมวัย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purpose of this research was to study and compare the levels of happiness in learning of preschool school children before and after the use of children as researchers learning. The sample used in the study was a class of 37 preschool boys and girls, with 5-6 years of age, who were studying in second year kindergarten in second semester of 2014 academic year at Wat Samakkhitham School under Bangkok Metropolis Educational Service Area Office selected by purposive sampling. The 32 experiments with the use of children as researchers learning were carried out within the period of 8 weeks, 4 days a week, and 30-45 minutes for each day. The instruments used in the study were plans of children as researchers learning and an evaluation form for happiness in learning of preschool school children with the index of congruence (Index of Item – Objective Congruence) between question items and operational definitions between 0.67-1.00 and the whole paper's rater agreement index of 0.91. The research followed the one-group pretest-posttest design and the data were statistically analyzed by using paired-sample t-test and the effectiveness index. The results of research revealed that the happiness scores in learning of the preschool children in all individual areas and in general before the use of children as researchers learning were at the high level. The levels of happiness in individual areas were ranked as follows: the total score ($\bar{X} = 1.51$), the interest ($\bar{X} = 1.74$), the acceptance ($\bar{X} = 1.40$) and the relationship with friends and teacher ($\bar{X} = 1.40$). After the experiments, their happiness behaviors in learning were at the high level. The levels of happiness in individual areas were ranked in the same order as before the use of children as researchers learning as follows: the total score ($\bar{X} = 1.87$), the interest ($\bar{X} = 1.95$), the acceptance ($\bar{X} = 1.86$) and the relationship with friends and teacher ($\bar{X} = 1.81$). The results indicated that the scores of happiness in learning of the preschool children in all individual areas and in general after the use of children as researchers learning were increased with statistical significance at the level of .01. The average ratios of individual areas of the total score were higher, the interest, the acceptance and the relationship with friends and teacher at 73.47%, 80.77%, 76.67% and 68.33% respectively.

Keywords: Children as researchers learning, Happiness in learning, Preschool children

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพภายใต้ บริบทสังคม วัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้พัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, 3) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 ที่ถือเป็นกรอบนโยบายหลักในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย มาตรา 6 มีความมุ่งหมายและหลักการว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ซึ่งเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการในทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการไว้ว่า ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท ชีดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย ให้มีการพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย รวมทั้งจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กสามารถดำรงชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข และประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

ความสุข เป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ใฝ่หาแสวงหา ไขว่คว้า เรียกร้อง และพากเพียรพยายามที่จะให้ตัวเอง และผู้ที่เป็นที่รัก ได้พบ ได้ครอบครอง แม้จะเพียงชั่วครู่ชั่วยาม แต่ทุกคนก็มีวิธีหาความสุขให้กับตัวเองในรูปแบบต่างๆตามความถนัด และตามวิถีทางที่คิดว่าดีที่สุด เหมาะสมที่สุด บางคนก็สมหวัง แต่ก็มีอีกไม่น้อยที่ยังใฝ่แสวงหาอยู่ ความสุขในการเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการตอบสนองจากการใฝ่รู้ การกระทำ ได้ใช้ความสามารถในการคิด ได้ทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ ได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานกับเพื่อนและครู เป็นผลมาจากการได้รับการจัดการเรียนรู้ ความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เป็นพฤติกรรมการแสดงออกทางด้านการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการตอบสนองจากด้านความสนใจ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู และด้านการยอมรับ ดังนี้ ด้านความสนใจ เป็นพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่แสดงออกทางด้านการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ ถามคำถาม หรือตอบคำถามในระหว่างการเรียนรู้ สนุกกับการทำงานที่ครูมอบหมายให้ สนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ ภูมิใจในผลงานตนเอง โดยการบอกเล่าผลงานให้เพื่อนและครูฟัง ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู เป็นพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่แสดงออกทางด้านการเรียนรู้กับเพื่อนและครู ได้แก่ ช่วยเหลือเพื่อน เช่น ช่วยหยิบของ แบ่งปันสิ่งของ ช่วยครูในการหยิบจับอุปกรณ์ ถือกของหรือเก็บของเข้าที่ สนุกกับการแสดงความคิดเห็นในระหว่างการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ สนุกกับการตั้งคำถาม หรือการตอบคำถามในระหว่างการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการยอมรับ เป็นพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่แสดงออกทางด้านการเรียนรู้ในการยอมรับกับบทเรียน เพื่อน ครู สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นที่

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

แตกต่างของเพื่อนและครู และเมื่อทำผิชอบรับผิดชอบ พร้อมขอโทษ อีกทั้งปฏิบัติกิจกรรมตามกฎหมาย กติกา ข้อตกลง ซึ่งสอดคล้องกับ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2550, 90) กล่าวว่า ความเจริญทางอารมณ์ และจิตใจของเด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี จะมีการแสดงออกถึงความร่าเริง แจ่มใส ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีเหตุผล แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ และเริ่มมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันมีมากมายหลากหลายรูปแบบ แต่เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาการของเด็กตามความสนใจและจากประสบการณ์จริง ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ของ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) ได้พัฒนาขึ้นโดยเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานวิธีการสอน การประเมินและการแนะแนวให้ควบคุมกลไกเป็นกระบวนการเดียวกันในชั้นเรียนโดยให้เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ด้วยการให้เด็กเรียนรู้ด้วยวิธีการวิจัย โดยมี 3 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นแรก เป็นขั้นทบทวนความรู้และเลือกหัวข้อเนื้อหาที่สนใจ เป็นการวางแผนการสอนที่ยึดความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ ในการเลือกหัวข้อเรื่องที่เรียนรู้ ครูเป็นผู้วางแผนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ที่มีความสุข ขั้นที่สอง เป็นขั้นเด็กค้นคว้าวิจัยหาความรู้ เป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือค้นคว้าด้วยตนเอง โดย ครูกำหนดแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวเด็กจากนั้นพาเด็กไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ กระตุ้นให้เด็กค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข จากนั้นให้เด็กเลือกหัวข้อเรื่องที่ต้องการศึกษาค้นคว้า ครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเลือกเรื่องที่ต้องการศึกษาด้วยตนเอง พร้อมทั้งทำแผนที่ความคิดด้วยการขีดเขียนวาดภาพ จดบันทึก เรื่องที่จะเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้เด็กค้นคว้าหาความรู้และให้เด็กสรุปจัดทำผลงานความรู้ให้เด็กนำเสนอ และ ขั้นที่สาม ขั้นการประเมินผล เป็นการประเมินผลที่ครูใช้วิธีที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การพูดคุย การจดบันทึก เพื่อทำการประเมินพัฒนาการเด็ก และเป็นเทคนิคการประเมินที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อรู้จักเด็กมากขึ้น ใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู และเด็กได้มีโอกาสในการทำงานร่วมกับเพื่อน พ่อ แม่ ครูมากยิ่งขึ้น เด็กได้มีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์วิธีการผลงานทั้งของตนเองและคนอื่น รวมทั้งเด็กได้มีโอกาสนำเสนอผลงานที่ตนสนใจหรือถนัด เพื่อใช้ในการประเมินต่อไป

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กเกิดความสุขในการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, 81 - 82) จะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กควรเริ่มจากบทเรียนที่ง่ายไปยากคำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถในการยอมรับของเด็กแต่ละวัย มีวิธีการเรียนรู้สนุกสนานไม่น่าเบื่อ และตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน ซึ่งทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดในแนวต่างๆของเด็ก เพื่อเป็นแนวการเรียนรู้สัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติ มีกิจกรรมหลากหลาย สนุก ชวนให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียนนั้นๆ รวมทั้งสื่อที่ใช้ประกอบการเรียน มีสิ่งกระตุ้นให้น่าสนใจให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจตรงตามเป้าหมาย และการประเมินผล จากผลการทดสอบทางวิชาการและเปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมินผลตนเองด้วย ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยที่มุ่งเน้นพัฒนาการของเด็กตามความสนใจและจากประสบการณ์จริงของเด็กเอง ดังที่กล่าวมาข้างต้น

ผู้วิจัยจึงสนใจการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยมาจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากการเรียนรู้ที่มีความสุขเป็นหัวใจสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนรู้ในทักษะด้านต่างๆ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายหลัก เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยที่มีต่อความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

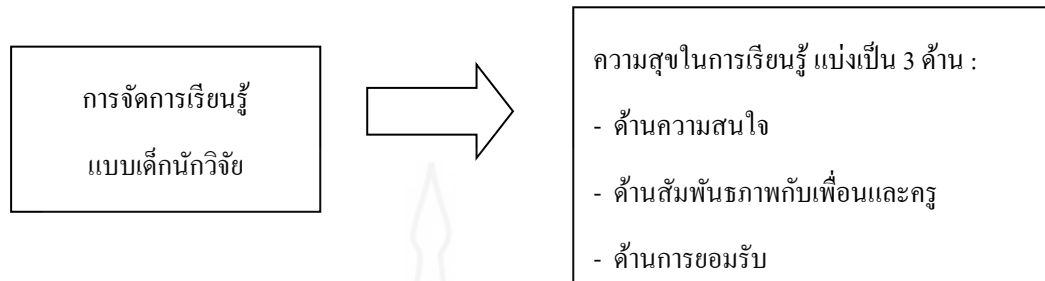
การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 มาตรา 6) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาโดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย ให้มีการพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ได้รับการประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก รวมทั้งจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ซึ่งความสุขเป็นสิ่งสำคัญต่อการขับเคลื่อนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจาก กรมสุขภาพจิต (2543) มารุฒ พัฒนา (2546) ศรีวิไล เชาว์นัปรีชา (2550) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ซึ่งได้รวบรวมและสรุปด้านที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย โดยแบ่งความสุขในการเรียนรู้เป็น 3 ด้าน คือ ด้านความสนใจ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครูและด้านการยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย ตามแนวคิดของ สิริมาภิญา โยอนันตพงษ์ (2545) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานวิธีการสอนการเรียนรู้ การประเมินและการแนะแนวให้ควมรู้กลับเป็นกระบวนการเดียวกันในชั้นเรียน โดยให้เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจ ได้ลงมือศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ แสวงหาความจริงตามความสนใจอยากรู้ อยากเห็นและความถนัดของตน ตลอดจนการเรียนรู้ที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลในครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้นำการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยมาศึกษาเพื่อใช้ในการส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพประกอบที่ 1

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัย One – Group Pretest – Posttest Design (สิริมา ภิญ โญอนันตพงษ์ , 2550, 15) เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 74 คน จากจำนวน 2 ห้อง ของ โรงเรียนวัดสามัคคีธรรม เขตวังทองหลาง แขวงวังทองหลาง กรุงเทพฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ของ โรงเรียนวัดสามัคคีธรรม เขตวังทองหลาง แขวงวังทองหลาง กรุงเทพฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random sampling) ด้วยวิธีการจับสลากห้องเรียนมา 1 ห้องเรียน จาก 2 ห้องเรียน มีจำนวน 37 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.แผนการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยมีจำนวนทั้งหมด 32 ซึ่งการวิจัยครั้งนี้กำหนดเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นทบทวนความรู้และเลือกหัวข้อเนื้อหาที่สนใจ หมายถึง การวางแผนการสอนที่ยึดความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ ในการเลือกหัวข้อเรื่องที่จะเรียนรู้ ครูเป็นผู้วางแผนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับความสุขในการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นเด็กค้นคว้าวิจัยหาความรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมให้เด็กได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือค้นคว้าด้วยตนเองโดยครูกำหนดแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวเด็ก จากนั้นพาเด็กไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ กระตุ้นให้เด็กค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ ด้านความสนใจ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู รวมทั้งด้านการยอมรับ จากนั้นให้เด็กเลือกหัวข้อเรื่องที่ต้องการศึกษาค้นคว้า ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเลือกเรื่องที่ต้องการศึกษาด้วยตนเอง พร้อมทั้งทำแผนที่ความคิดด้วยการขีดเขียนวาดภาพ จดบันทึกเรื่องที่จะเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้เด็กค้นคว้าหาความรู้ หลังจากนั้นให้เด็กสรุปจัดทำผลงานความรู้ สืบค้นและแสวงหาความรู้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ใหม่ ขั้นที่ 3 ขั้นการประเมินผล หมายถึง การประเมินผลที่ครูใช้วิธีที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การพูดคุย การจดบันทึก เพื่อทำการประเมินความสุขในการเรียนรู้ ในด้านความสนใจ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน และครู รวมทั้งด้านบทเรียนและบรรยากาศในการเรียนรู้

2. แบบประเมินความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย แบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วยชุดคำถาม รวมทั้งสิ้น 10 ข้อ จำแนกได้ดังต่อไปนี้ ด้านความสนใจ มีข้อรายการประเมิน จำนวน 3 ข้อ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน และครู มีข้อรายการประเมิน จำนวน 4 ข้อ และด้านการยอมรับ มีข้อรายการประเมิน จำนวน 3 ข้อ โดยมีกฎเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 2 คะแนน หมายถึง เด็กแสดงออกได้ด้วยตนเองโดยไม่มีครูแนะนำ 1 คะแนน หมายถึง เด็กแสดงออกได้โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ และ 0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่แสดงออกเลยถึงแม้ครูจะคอยให้คำแนะนำแล้ว โดยหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา จากการนำแบบประเมินความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อรายการประเมินหรือข้อคำถามว่าสอดคล้องกับพฤติกรรมตามคำนิยามเชิงปฏิบัติการหรือไม่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาพิจารณาลงความเห็นจำนวน 3 ท่าน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคำนิยามเชิงปฏิบัติการ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์, 2557, 90) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 แล้วหาค่าอำนาจจำแนก (α) มีค่าตั้งแต่ .20 ขึ้นไป และหาความเชื่อถือได้ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อถือได้ 0.71 ซึ่งมีความเชื่อถือได้สูงตามเกณฑ์ 0.70 สามารถนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ซึ่ง 1 เรื่องจะใช้เวลา 2 สัปดาห์ จำนวน 8 วัน วันละ 30 - 45 นาที รวมเป็นเวลาทั้งหมด 8 สัปดาห์ 32 ครั้ง ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ในช่วงเวลา 9.30 – 10.15 น. จากนั้นผู้ช่วยวิจัยทำการประเมินความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (Pretest) ก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบประเมินการเรียนรู้อย่างมีความสุข จำนวน 3 ด้าน โดยทำการประเมินเป็นเวลา 1 วัน คือ สัปดาห์ก่อนการทดลอง จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์และเก็บคะแนนไว้เป็นหลักฐาน ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง จนสิ้นสุดการทดลอง จากนั้นผู้ช่วยวิจัยทำการประเมินการเรียนรู้อย่างมีความสุขของเด็กปฐมวัย (Posttest) หลังการทดลองซึ่งใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ในการทดสอบครั้งก่อนการทดลอง โดยทำการประเมินเป็นเวลา 1 วัน คือ สัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากแบบประเมินความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านความสนใจ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู ด้านการยอมรับ และคะแนนรวมที่ประเมินก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

แบบเด็กนักวิจัย มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความแตกต่าง ทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างโดยใช้ Paired-Sample t- test และหาค่าดัชนีประสิทธิผล (The Effectiveness Index) โดยคำนวณจากสูตรที่ใช้แนวคิดของ Goodman, Fletcher และ Schneider (1980 อ้างถึงใน บุญเชิด ภิญ โยธอนันตพงษ์.2557: 87)

เกณฑ์การแปลความหมายของระดับความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและการแสดงพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 0.00 - 0.67 หมายถึง เด็กปฐมวัยมีระดับความสุขในการเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย ไม่แสดงพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้หรือปฏิเสธที่จะทำ

ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 0.68 - 1.34 หมายถึง เด็กปฐมวัยมีระดับความสุขในการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง แสดงพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้โดยเพื่อนหรือครูบอก

และค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 1.35 - 2.00 หมายถึง เด็กปฐมวัยมีระดับความสุขในการเรียนรู้ในระดับมาก แสดงพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยที่มีต่อความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
k	แทน	จำนวนข้อของแบบประเมิน
$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนความแตกต่าง
$S_{\bar{D}}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนความแตกต่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t- distribution
df	แทน	เป็นจำนวนของตัวแปรที่เป็นอิสระ
p	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลของการศึกษาความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากแบบประเมินความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านความสนใจ จำนวน 3 ข้อ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู จำนวน 4 ข้อและ ด้านการยอมรับ จำนวน 3 ข้อ และคะแนนรวมจำนวน 10 ข้อจากผู้ประเมิน 2 คน ที่ประเมินก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยมาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 1

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ตาราง 1 ระดับค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสุขในการเรียนรู้รายด้านและโดยรวมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

ความสุขในการเรียนรู้	ประเมินก่อนทดลอง			ประเมินหลังทดลอง		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ด้านความสนใจ	1.74	0.13	ระดับมาก	1.95	0.11	ระดับมาก
ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู	1.40	0.17	ระดับมาก	1.81	0.14	ระดับมาก
ด้านการยอมรับ	1.40	0.22	ระดับมาก	1.86	0.17	ระดับมาก
รวม	1.51	0.11	ระดับมาก	1.87	0.10	ระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ตาราง 1 ปรากฏว่า คะแนนความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมก่อนการทดลองอยู่ในคะแนนเฉลี่ยระดับมาก คือ ($\bar{X} = 1.51$) เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่า ทุกด้านมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความสนใจ ($\bar{X} = 1.74$) ด้านการยอมรับ ($\bar{X} = 1.40$) และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู ($\bar{X} = 1.40$) คะแนนความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากคือ ($\bar{X} = 1.87$) เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความสนใจ ($\bar{X} = 1.95$) ด้านการยอมรับ ($\bar{X} = 1.86$) และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู ($\bar{X} = 1.81$) 2) เมื่อพิจารณาคะแนนความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยหลังเรียนกับการเรียน ปรากฏว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนทุกด้าน

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย

2.1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากแบบประเมินความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยคะแนนโดยรวมและคะแนนรายด้านคือ ด้านความสนใจ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู และด้านการยอมรับที่ประเมินก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความแตกต่างและทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างโดยใช้ Paired-Sample t- test ดังแสดงในตาราง 2

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ตาราง 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้านที่ประเมินก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย

ความสุขในการเรียนรู้	k	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	t	df	p	แปลผล
ด้านความสนใจ	3	0.21	0.03	7.39**	36	.00	มีนัยสำคัญ
ด้านสัมพันธภาพ	4	0.41	0.03	12.13**	36	.00	มีนัยสำคัญ
ด้านการยอมรับ	3	0.46	0.04	10.46**	36	.00	มีนัยสำคัญ
รวม	10	0.36	0.03	13.47**	36	.00	มีนัยสำคัญ

ผลการวิเคราะห์ตาราง 2 ปรากฏว่า หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยความสุขในการเรียนรู้โดยรวมและรายด้านทุกด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 เปรียบเทียบระดับความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยหาค่าดัชนีประสิทธิผลก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย

ผลการวิเคราะห์ ปรากฏว่า เด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย มีค่าดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้าของความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยรวมคิดเป็นร้อยละ 73.47 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้าของความสุขในการเรียนรู้ ด้านความสนใจ ด้านการยอมรับ และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู คิดเป็นร้อยละ 80.77 76.67 และ 68.33

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย ผลการศึกษปรากฏว่า คะแนนความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมก่อนการทดลองอยู่ในคะแนนเฉลี่ยระดับมาก คือ ($\bar{X} = 1.51$) เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่า ทุกด้านมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความสนใจ ($\bar{X} = 1.74$) ด้านการยอมรับ ($\bar{X} = 1.40$) และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู ($\bar{X} = 1.40$) คะแนนความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากคือ ($\bar{X} = 1.87$) เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความสนใจ ($\bar{X} = 1.95$) ด้านการยอมรับ ($\bar{X} = 1.86$) และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู ($\bar{X} = 1.81$) 2) เมื่อพิจารณาคะแนนความสุขในการ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

เรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยหลังเรียนกับการเรียน ปรากฏว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนทุกด้าน

2) ผลของการเปรียบเทียบความแตกต่างของมีคะแนนเฉลี่ยความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย ปรากฏว่า หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยความสุขในการเรียนรู้โดยรวมและรายด้านทุกด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ เด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย มีค่าดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้าของความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยรวมคิดเป็นร้อยละ 73.47 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้าของความสุขในการเรียนรู้ด้านความสนใจ ด้านการยอมรับคิด และด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู คิดเป็นร้อยละ 80.77 76.67 และ 68.33 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อศึกษาระดับความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และเพื่อเปรียบเทียบความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย ก่อนทดลองและหลังทดลอง ปรากฏผลดังนี้ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยพัฒนาความสุขในการเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยสามารถส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้นได้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยสามารถอภิปรายผลได้ว่า

1. ความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยสูงขึ้นหลังจากได้ทำการทดลอง เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานวิธีการสอนการเรียน การประเมินและการแนะแนวให้ควบคู่กลมกลืนเป็นกระบวนการเดียวกันในชั้นเรียน โดยมี 3 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ขั้น ทบทวนความรู้และเลือกหัวข้อเนื้อหาที่สนใจ หมายถึง การวางแผนการสอนที่ยึดความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ ในการเลือกหัวข้อเรื่องที่จะเรียนรู้ ครูเป็นผู้วางแผนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับความสุขในการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นเด็กค้นคว้าวิจัยหาความรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมให้เด็กได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือค้นคว้าด้วยตนเองโดยครูกำหนดแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวเด็ก จากนั้นพาเด็กไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ กระตุ้นให้เด็กค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ ด้านความสนใจ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู รวมทั้งด้านการยอมรับ จากนั้นให้เด็กเลือกหัวข้อเรื่องที่ต้องการศึกษาค้นคว้า ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเลือกเรื่องที่ต้องการศึกษาด้วยตนเอง พร้อมทั้งทำแผนที่ความคิดด้วยการขีดเขียนวาดภาพ จดบันทึก เรื่องที่จะเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้เด็กค้นคว้าหาความรู้ หลังจากนั้นให้เด็กสรุปจัดทำผลงานความรู้ สืบค้นและแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นที่ 3 ขั้นการประเมินผล หมายถึง การประเมินผลที่ครูใช้วิธีที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การพูดคุย การจดบันทึก การทำผลงานและการนำเสนอผลงานของเด็ก เพื่อทำการประเมินการเรียนรู้อย่างมีความสุข ในด้านความสนใจ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู รวมทั้งด้านการยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับ นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช (2557) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเป็นช่วงที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วจากประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆที่เด็กได้รับ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ประสบการณ์เหล่านี้จะฝังอยู่ในโครงสร้างพื้นฐานของสมองของเด็ก ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วง 2-3 ขวบปีแรก สุขภาพของเด็กปฐมวัยเชื่อมโยงกับพัฒนาการด้านต่างๆ โดยเฉพาะพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็ก ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการปรับตัวเมื่อเด็กเข้าเรียน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะสามารถในการทำงานได้ดีและอดทนกับผู้อื่น และเป็นสมาชิกที่ก่อประโยชน์ให้กับชุมชนของตน

กล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาระดับความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้ทุกขั้นตอน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยเป็นการจัดการเรียนรู้โดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ด้วยการให้เด็กเรียนรู้ด้วยวิธีการใช้ปัญญา ทำให้เกิดปัญญา ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจ ได้ลงมือศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ แสวงหาความจริงตามความสนใจอยากรู้ อยากเห็น และความถนัดของตน ในการเรียนรู้เด็กจะได้สร้างองค์ความรู้พร้อมกับแก้ปัญหาและค้นพบสิ่งใหม่ๆ จากนั้นลงมือดำเนินการศึกษาค้นคว้า สังเกต จดจำ บันทึกข้อมูล สรุปความรู้ที่ได้ จัดทำผลงานความรู้ และนำเสนอ รวมทั้งนำความรู้ที่ได้ไปสืบค้น และแสวงหาความรู้ต่อไป ส่งผลต่อเด็กให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ การคิดเชิงเหตุผล การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ความร่วมมือ ความเชื่อมั่นในตนเอง พฤติกรรมทางสังคม ความสามารถทางการพูด มนุษยสัมพันธ์ ความมีวินัยในตนเอง ด้านการเงิน ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และความมั่นใจในตนเอง ซึ่งทักษะการเรียนรู้ด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นล้วนแล้วแต่เกิดจากการที่เด็กมีความสุขในการเรียนรู้ ทั้ง 3 ด้านก่อน คือด้านความสนใจ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู และด้านการยอมรับ ดังนั้นเมื่อเด็กได้เกิดพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ในระหว่างการทำกิจกรรม ทำให้เด็กเกิดความสุขในการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างของคะแนนความสุขในการเรียนรู้ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย จำแนกรายด้านโดยเรียงลำดับจากการพัฒนามากไปหาน้อย ตามลำดับ

1.1 ด้านการยอมรับ มีระดับความสุขในการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้น คือก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเท่ากับ 1.40 คะแนน และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเท่ากับ 1.86 คะแนน พบว่า พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่แสดงออกทางด้านการเรียนรู้ในการยอมรับกับบทเรียน เพื่อน ครู สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อน พร้อมทั้งจะยอมรับผิด และขอโทษ ปฏิบัติกิจกรรมตามกฎ กติกา ข้อตกลง อย่างเต็มใจ ซึ่งสอดคล้องกับวิเศษ ชินวงศ์ (2544, 37 - 38) กล่าวว่า การทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้นั้นมีวิธีการคือ เด็กได้รับการยอมรับในความสามารถ ได้รับประสบการณ์ของความสำเร็จอยู่เสมอจนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ได้รับการชมเชย การเสริมแรง การทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความถนัดจนสำเร็จและเกิดความกล้าแสดงออกในสิ่งที่ดี เด็กได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นกัลยาณมิตรจากครูและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เด็กมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้า หาความรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เด็กมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ ศิษย์มีความรัก ความศรัทธาต่อครูผู้สอน สารที่เรียนรวมทั้งกระบวนการ ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ สารและกระบวนการเรียนรู้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ กระบวนการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่างๆ

1.2 ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและครู มีระดับความสุขในการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้น คือก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเท่ากับ 1.40 คะแนน และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเท่ากับ 1.81 คะแนน พบว่า พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่แสดงออกทางด้านการเรียนรู้กับเพื่อนและครู ได้แก่ กล่าวคำถามและกล่าวตอบคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้กับเพื่อนๆ และครู ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมในกลุ่ม และในห้องเรียน เข้ากับเพื่อนๆ ได้ดี ในการทำกิจกรรม กล่าวที่จะพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้กับครูและเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับสันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544, 24 - 30) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วยังมีปัจจัยอื่นที่จะทำให้ให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้อย่างมีความสุข ได้แก่ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และเพื่อน นักเรียนที่จะเรียนอย่างมีความสุขในการเรียนรู้หรือเรียนอย่างมีความสุขนั้นจะต้องมีภาวะทางจิตใจความรู้สึกรักใคร่ อารมณ์ ที่ไม่เบื่อหน่ายการเรียน ไม่รู้สึกว่าเป็นความจำป็นที่ต้องเรียนหรือถูกบังคับให้เรียนซึ่งเป็นหน้าที่ของบุคคลรอบข้างที่จะส่งเสริมให้เด็กรู้สึกว่าการที่ กำลังเรียนรู้นั้นเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ครูต้องใช้จิตวิทยาในชั้นเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน โดยการทำให้เด็กเรียนรู้สึกมั่นใจในตนเอง ซึ่งการใช้คำพูดของครูจะมีอิทธิพลอย่างมหาศาลในการที่จะทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียน

1.3 ด้านความสนใจ ระดับความสุขในการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้น คือก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเท่ากับ 1.74 คะแนน และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเท่ากับ 1.95 คะแนน พบว่า พฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่แสดงออกทางด้านการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ สนใจทำงานให้สำเร็จ สนุกสนานกับการเรียนรู้ที่หลากหลาย สนใจที่จะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนๆ ทั้งในกลุ่ม และในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544, 24 - 30) กล่าวถึงสิ่งที่จะทำให้ให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุข มีความสนุกสนานประทับใจผู้เรียนและเน้นการลงมือปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนจำได้ในสิ่งที่เรียนและสนุกที่จะได้เรียนรู้ คือ จัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ เกิดความรักในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ที่สนุก ประทับใจผู้เรียน มีเรื่องอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การลงมือกระทำกิจกรรม จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเชื่อมโยงเรื่องราวและแนวคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับความเป็นจริงของชีวิต และนำการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย ดนตรี ศิลปะ เข้ามาผสมผสานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยสามารถช่วยส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้ดี ทั้งนี้ถ้าเด็กปฐมวัยได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยตลอดระยะเวลา 8 สัปดาห์ ที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงความสุขในการเรียนรู้ เพราะเด็กได้เรียนรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจ ได้ลงมือศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ แสวงหาความจริงตามความสนใจ อยากรู้ อยากเห็นและความถนัดของตน ในการเรียนรู้เด็กจะได้สร้างองค์ความรู้พร้อมกับแก้ปัญหาและค้นพบสิ่งใหม่ๆ ซึ่งมีการวางแผนล่วงหน้าว่าจะศึกษาค้นคว้า ลงมือดำเนินการศึกษา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ค้นคว้า สังเกต จดจำ บันทึกข้อมูล สรุปความรู้ที่ได้ จัดทำผลงานความรู้ และนำเสนอ รวมทั้งนำความรู้ที่ได้ไป สืบค้น และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมต่อไป ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยนี้ส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัยที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจที่จะศึกษาความสุขในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สามารถที่จะศึกษาและใช้แนวทางในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนที่จะดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยแก่เด็ก ครูควรศึกษาหลักการวิธีการ และขั้นตอนให้ เข้าใจ เพื่อนำไปใช้ได้ถูกต้องและพัฒนาการเรียนการสอนแก่เด็กปฐมวัย การจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย เป็น การเน้นการพัฒนาศักยภาพของเด็ก ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ควรจัดแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่เด็กต้องการเรียนรู้ และควรจัดแหล่งการเรียนรู้ที่ หลากหลายให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกสนุก ตื่นเต้น และสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มขึ้น
3. สื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ควรจัดให้เหมาะสม และเพียงพอต่อจำนวนเด็ก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย ที่ส่งเสริมทักษะด้านอื่นๆ เช่น หน้าที่พลเมือง พฤติกรรมเด็ก ปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และพฤติกรรมโตไปไม่โกง เป็นต้น
2. ในการจัดการเรียนรู้เด็กนักวิจัยในแต่ละครั้งควรทำการทดลองในกลุ่มตัวอย่างที่ขาดพฤติกรรมใน ด้านที่ต้องการส่งเสริม และควรทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ของแต่ละปีการศึกษา เนื่องจากจะได้ทราบ ผลการวิจัยที่เห็นชัดเจน และส่งผลต่อพัฒนาการของเด็ก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดทั้งปีการศึกษา
3. ทักษะที่ต้องการส่งเสริมให้แก่เด็กควรดูว่าเหมาะสมกับบุคลิกและช่วงวัยของเด็กหรือไม่ เพื่อจะ ได้พัฒนาให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพฯ: ชุมชน
- สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช. (2557). *ความสุขของเด็กปฐมวัย*. 16 กรกฎาคม 2557,
- จาก: http://rajanukul.go.th/main/_admin/images/groupreview/groupreview0000303.pdf.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2557). *เอกสารประกอบการสอน: ระเบียบวิธีวิจัยและสถิติเพื่อการวิจัยทางการศึกษา*.
- กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มารุต พัฒนา. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้น*

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ประชุมประจำปีที่ 6 ในจังหวัดสุพรรณบุรี. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิเศษ ชินวงศ์. (2544). “การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ”,วารสารวิชาการ. 4(10),ตุลาคม.

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2544). การเรียนรู้อย่างมีความสุข: สารเคมีในสมองกับความสุขและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ:
สกายบุ๊กส์.

ศรีวิไล เขาวนัปรีชา. (2550). การศึกษาพฤติกรรมความสุขของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมคุณค่าเพื่อชีวิต. ปริญญา
ณิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2545). การวัดและประเมินแนวใหม่เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการ
สอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

_____. (2545). รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโครงการเด็กนักวิจัยและการประเมินเน้นเด็กเป็นสำคัญปีที่ 1.
กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

_____. (2550). ECED 201 การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต การศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ:
คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545ก). ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
วัฒนาพานิช.

_____. (2545ข). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ:
สำนักงานฯ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง
2552-2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.